

Prof. dr. sc. Ksenija Turković*
Aleksandar Maršavelski, LL.M.**

REFORMA SUSTAVA KAZNI U NOVOM KAZNENOM ZAKONU

U članku autori analiziraju izmijenjeni sustav kazni u novom Kaznenom zakonu. Pritom su najprije analizirani učinci preformuliranog načela krivnje. Zatim su analizirani poredbenopravni modeli kaznenih sankcija za višestruke počinitelje najtežih kaznenih djela, pri čemu se hrvatski zakonodavac opredijelio za „produljeni“ dugotrajni zatvor od 50 godina. Posebna pozornost posvećena je odredbama novog Kaznenog zakona kojih je cilj smanjiti prenapučenost zatvora i kaznionica, među kojima su ponajprije obrađene različite alternativne sankcije, iznimnost kratkotrajne kazne zatvora te granice ublažavanja kazne u slučaju nagodbe državnog odvjetnika i okrivljenika. Na kraju su analizirani teorijski i praktični učinci dosljedne provedbe sustava dnevnih iznosa u okviru novčane kazne.

I. UVOD

Hrvatski sabor je 21. listopada 2011. donio novi Kazneni zakon (NN 125/11, u nastavku KZ) koji stupa na snagu 1. siječnja 2013. Područje kaznenopravnih sankcija ovim je zakonom uvelike izmijenjeno i osuvremenjeno. Podsjetimo se najprije najvažnijih nedostataka¹ u sustavu kazni starog Kaznenog zakona (NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, u nastavku KZ97):

- (a) Dualistički sustav kaznenopravnih sankcija nije dosljedno proveden: krivnja je formulirana kao temelj kazni i sigurnosnih mjera.

* Prof. dr. sc. Ksenija Turković, redovita profesorica na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

** Aleksandar Maršavelski, LL.M, znanstveni novak na Katedri za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Autori posebno zahvaljuju Zdravku Jambroviću, sucu Županijskog suda u Zagrebu, na korisnim komentarima i sugestijama tijekom pisanja ovog članka.

¹ Kritika kaznenopravnih sankcija iz KZ97 detaljno je izložena u: Turković, Okviri reforme sustava kaznenopravnih sankcija u Republici Hrvatskoj, HLJKPP 2/2009, str. 813 *et seq.*

- (b) Postojeći kaznenopravni okvir za počinitelje koji u povratu ili stjecaju čine najteža kaznena djela pokazao se nedostatnim.
- (c) Republika Hrvatska u više je navrata bila upozorena od *Europskog odbora za prevenciju mučenja i nečovječnog postupanja ili kazne (CPT)* o prenapučenosti hrvatskih zatvora i kaznionica.
- (d) Statistički podaci pokazuju da se preko jedne trećine svih izrečenih kazni zatvora odnosi na kazne zatvora u trajanju do šest mjeseci unatoč negativnim učincima kratkotrajnih kazni zatvora za počinitelje.
- (e) Sustav „dani - novčana kazna“ nije dosljedno proveden te se novčana kazna rijetko izriče, a u praksi teško naplaćuje i često se pretvara u supletornu kaznu zatvora.
- (f) Uvjetna osuda najčešće je primjenjivana sankcija (u 70% osuđujućih presuda), s time da se najčešće određuje bez zaštitnog nadzora i posebnih obaveza, zbog čega su njezini učinci na počinitelje dovedeni u pitanje.
- (g) Rad za opće dobro primjenjuje se u neznatnom broju slučajeva zbog zakonskog okvira koji ograničava njegovu primjenu.

Glavne izmjene koje donosi novi KZ tiču se upravo navedenih nedostataka te će se one pobliže analizirati u ovom radu, a djelomično ćemo se osvrnuti i na ostale novine koje se tiču kaznenopravnih sankcija. Na kraju će biti izneseni prijedlozi koji su potrebni da bi se reforma provela do kraja.

II. PREOBLIKOVANJE NAČELA KRIVNJE

Dosad važeći KZ97 propisivao je da “nitko ne može biti kažnjen niti se prema njemu može primijeniti druga kaznenopravna sankcija ako nije kriv za počinjeno djelo” (čl. 4.). Posljedica toga bila je nemogućnost izricanja sigurnosnih mjera nebrojivim počiniteljima jer se i one ubrajaju u kaznenopravne sankcije. Međutim, takvo pravno rješenje nema uporište ni u poredbenim zakonodavstvima, a niti ima praktično-teorijskog opravdanja da se ono održi.² Mnogi autori su već kritizirali navedenu odredbu.³ Načelo krivnje zbog toga je u novom Kaznenom zakonu preoblikovano sukladno dualističkom susta-

² Nova definicija načela krivnje imala je, doduše, praktičnu svrhu da opravda tada uvedeni novi položaj nebrojivih osoba: da se isključe iz kaznenopravnog sustava i da ih se potpuno prebaci u civilni sustav. Međutim, to se pokazalo neuspješnim već na samom početku jer je nastala vremenska praznina između utvrđenja nebrojivosti od strane kaznenog suda i donošenja odluke nadležnog županijskog suda o prisilnom smještaju u izvanparničnom postupku. O tome kritički *Đurđević*, *Pravni položaj počinitelja kaznenih djela s duševnim smetnjama*, Zagreb, 2002., str. 238-239.

³ Vidi npr. *Đurđević*, op.cit., str. 237; *Novoselec*, *Opći dio kaznenog prava*, Zagreb, 2009., str. 230.

vu kaznenopravnih sankcija, kod kojih je krivnja temelj kazne (*nulla poena sine culpa*), ali ne i sigurnosnih mjera. Kod krivnje kao temelja kazne (*Strafbegründungsschuld*) postavlja se pitanje jesu li ispunjene sve pretpostavke o kojima ovisi upućivanje prijekora (elementi krivnje), a kod krivnje kao mjere kazne (*Strafmaßschuld*) koja je težina prijekora koji se upućuje počinitelju.⁴ Tako shvaćena krivnja kod drugih je kaznenopravnih sankcija u drugom planu ili uopće nije bitna (npr. temelj sigurnosnih mjera je opasnost počinitelja, a načelo razmjernosti je kriterij za njihovo odmjerenje).

Sukladno redefiniranom načelu krivnje, ako netko počini protupravnu radnju, društvo se ima pravo zaštititi čak i kad osoba nije kriva kao što je to s neubrojivim počiniteljima. Praktična posljedica načela *nulla poena sine culpa* jest da se kaznenopravne sankcije koje nisu kazne, među kojima su najvažnije sigurnosne mjere, mogu izricati i neubrojivim počiniteljima. Novi KZ izrijeком je predvidio takvu odredbu u čl. 24. st. 4.: „Neubrojivoj osobi može se izreći sigurnosna mjera zabrane obavljanja određene dužnosti ili djelatnosti, zabrane upravljanja motornim vozilom, zabrane približavanja, udaljenje iz zajedničkog kućanstva i zabrane pristupa internetu.“ Neubrojivi se zatim ponovo posebno navode kod sigurnosne mjere zabrane upravljanja motornim vozilom u čl. 72. st. 2.: „...sud će izreći zabranu upravljanja motornim vozilom i neubrojivoj osobi ako njezina radnja ukazuje na to da je nesposobna za vožnju.“⁵ Osim toga, neubrojivim počiniteljima prema novom Kaznenom zakonu moguće je izreći i pojedine kaznenopravne mjere: oduzimanje imovinske koristi (čl. 77. st. 1.)⁶ i oduzimanje predmeta (čl. 79. st. 2.).⁷

III. UVOĐENJE DUGOTRAJNE KAZNE ZATVORA U TRAJANJU OD PEDESET GODINA

U Republici Hrvatskoj postojala je smrtna kazna sve do 22. prosinca 1990. kada je Ustavom ukinuta. Posljedica toga bila je neprihvatljiva blagost hrvatskog zakonodavca prema počiniteljima najtežih kaznenih djela - maksimalna

⁴ Usp.: *Achenbach*, Historische und dogmatische Grundlagen der strafrechtssystematischen Schuldlehre, Berlin, 1974., str. 4. Vidi i: Vlada Republike Hrvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, Zagreb, listopad 2011., str. 126 (u daljnjem tekstu *Obrazloženje*).

⁵ Kao uzor navedenoj odredbi poslužio je § 69. st. 1. njemačkog Kaznenog zakonika. Vidi *Obrazloženje*, op.cit., str. 156.

⁶ „Imovinska korist oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je ostvarena protupravna radnja.“ Radna skupina pritom je pošla od § 73. st. 1. njemačkog Kaznenog zakonika kao uzora u poredbenom pravu. Vidi *Obrazloženje*, op.cit., str. 158.

⁷ „...sud može oduzeti predmete i sredstva i kada počinitelj protupravne radnje nije kriv.“ I ovdje je njemački Kazneni zakonik (§ 74. st. 3.) poslužio kao poredbenopravni uzor. Vidi *Obrazloženje*, op.cit., str. 160.

kazna koja se mogla izreći bila je 20 godina. Takvo pravno stanje potrajalo je sve do stupanja na snagu KZ97, koji je uveo dugotrajni zatvor u maksimalnom trajanju od 40 godina. Međutim, u praksi se pokazalo da ni to rješenje nije zadovoljavajuće. Počinitelji višestrukih silovanja i ubojstava pretežito su mlađi počinitelji u 20-im godinama, što znači da i uz maksimalnu kaznu zatvora moraju biti pušteni na slobodu u dobi u kojoj su još uvijek sposobni ponoviti kazneno djelo.

Taj problem pobudio je interes ne samo u javnosti već su i u literaturi mnogi autori ponudili određena zakonska rješenja za tzv. nepopravljive počinitelje teških kaznenih djela. Među najvažnijim prijedlozima valja istaknuti: (a) doživotni zatvor, (b) sigurnosni smještaj, (c) sukcesivno izdržavanje kazne zatvora, (d) pedeset godina dugotrajnog zatvora. Premda bi se dio javnosti zasigurno opredijelio za smrtnu kaznu, o njezinu uvođenju u novije se vrijeme nije raspravljalo⁸ jer je ona u potpunosti ukinuta *Protokolom br. 13 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*.⁹

(a) Doživotni zatvor

U Hrvatskoj nikada nije bio na snazi institut doživotnog zatvora pa je njegovo uvođenje novelom KZ97 od 9. srpnja 2003. prouzročilo snažnu kritiku mnogih autora.¹⁰ U novijoj literaturi jedino se *Novoselec* zalagao za njegovo uvođenje s mogućnošću uvjetnog otpusta, pozivajući se na to da doživotni zatvor prihvaća većina zapadnoeuropskih zemalja kao i Rimski statut - Sta-

⁸ Posljednji autor koji je opravdavao smrtnu kaznu u našoj literaturi bio je *Bačić*, Miniogled o smrtnoj kazni, Naša zakonitost 4/1987, str. 532, ali nakon što je bila ukinuta, u kasnijim radovima nije zagovarao njezino ponovno uvođenje.

⁹ Protokol br. 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda o ukidanju smrtno kazne u svim okolnostima, NN MU 14/02.

¹⁰ Usp.: *Horvatić*, *Mitrović/Tomičić*, II. interkatedarski sastanak nastavnika kaznenopravnih predmeta pravnih fakulteta hrvatskih sveučilišta i Visoke policijske škole u Zagrebu, HLJKPP 2/2002, str. 586 („dolazimo samo na korak do antiabolicionizma i uvođenja smrtno kazne“); *Derenčinović*, u: *Mitrović/Tomičić*, op.cit., str. 587 („kazna doživotnog zatvora je nepravedna, neprihvatljiva i nekorisna“); *Bačić*, u: *Bačić et al.*, Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Zagreb, 2003., str. 6 („najproblematičniji potez u noveli“, „čisto politička odluka“) i u: *Mitrović/Tomičić*, op.cit., str. 586 („kazna doživotnog zatvora je besmislenija od smrtno kazne“); *Kurtović*, u: *Bačić et al.*, op.cit., str. 39-47, i u: *Mitrović/Tomičić*, op.cit., str. 587 (drži dvojbenim generalnopreventivni učinak doživotnog zatvora); *Svedrović*, Kriminalnopolitička opravdanost promjena kaznenih sankcija s osvrtnom na uvođenje doživotnog zatvora i na sustav izricanja kazne, HLJKPP 2/2003, str. 361 („predlagatelj ZIDKZ-a/03 svojim razlozima nije pokazao da je nužno radi zaštite građana Republike Hrvatske unositi kaznu doživotnog zatvora u sustav kaznenih sankcija, a argumenti kojima se pritom rukovodio, u biti, ili nisu pravno utemeljeni ili su nedostatni.“)

tut Međunarodnog kaznenog suda.¹¹ *Novoselec* ističe *pravednost* doživotnog zatvora - ako se ograniči na najteže zločine koji upućuju na visok stupanj počiniteljeve krivnje, te njegov *generalnopreventivni učinak* u suzbijanju svjesnih povreda najvažnijih pravnih dobara, ali on ima i *specijalnopreventivni učinak* uzimajući u obzir mogućnost uvjetnog otpusta.¹²

U vladinom obrazloženju novog KZ-a kao glavni argument protiv doživotnog zatvora navodi se njegova neodređenost.¹³ To proizlazi iz činjenice da trajanje ove kazne ovisi o tome hoće li osuđenik biti pušten na uvjetni otpust i kada, a ako mu neće biti odobren uvjetni otpust, ovisi o životnom vijeku osuđenika.

Ostaje činjenica da se uvođenjem doživotnog zatvora ne bi u velikom dijelu riješio problem posebno opasnih počinitelja kaznenih djela koji su skloni recidivu i kojima zbog prirode djela (seksualni delikti koji uglavnom nisu zaprijećeni najtežim kaznama) ili pak počinjenja djela u stanju bitno smanjene ubrojivosti (koja implicira smanjeni stupanj krivnje) često nije moguće izreći dugotrajni odnosno u zakonodavstvima gdje postoji doživotni zatvor. U mnogim zemljama upravo je za takve „opasne“ počinitelje predviđena posebna sigurnosna mjera o kojoj će više riječi biti u nastavku.

(b) Sigurnosni smještaj

Jedan od prijedloga da se adekvatno riješi problem opasnih počinitelja teških kaznenih djela jest uvođenje mjere sigurnosnog smještaja.¹⁴ Premda u zakonodavstvima većine razvijenih zemalja postoji takva sigurnosna mjera, hrvatski zakonodavac nije ju predvidio. U zakonodavstvima gdje postoji ta se mjera sastoji u oduzimanju slobode, ali - za razliku od kazne zatvora - nije zamišljena da se kroz nju ostvaruje svrha kažnjavanja, već da se otkloni opasnost počinitelja. U tom smislu njoj je najbližnja mjera smještaja u psihijatrijsku ustanovu sukladno odredbama Kaznenog zakona odnosno Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, s time da se za njezino izricanje ne traži neubrojivost odnosno bitno smanjena ubrojivost *tempore criminis*. U pravnim sustavima gdje postoji, ta se sigurnosna mjera izriče uz kaznu zatvora, pri čemu se ona izvršava nakon izdržane kazne zatvora, a njezino trajanje ovisi o procjeni opasnosti da će počinitelj po izdržanoj kazni zatvora ponoviti neko teško kazneno djelo.

¹¹ Usp.: *Novoselec*, Opći dio KP-a, op. cit., str. 399-400.

¹² *Ibid.*, str. 400.

¹³ *Obrazloženje*, op.cit. str. 140.

¹⁴ Vidi *Turković/Maršavelski*, Postupanje prema seksualnim delinkventima - važeća pravna regulativa i moguća zakonska rješenja, u: Mužinić/Vukota (ur.), *Tretman seksualnih delinkvenata i zaštita zajednice*, Zagreb, 2010., str. 355-356.

Za razliku od doživotnog zatvora, naš kaznenopravni sustav u određenom je razdoblju poznavao institut sigurnosnog smještaja. Kraljevina Jugoslavija uvođenjem *Stoßovog* sustava dvostrukog kolosijeka u Krivičnom je zakoniku iz 1929. predvidjela i sigurnosnu mjeru zadržanja opasnih zločinaca (§ 51.). Potpuna provedba dualističkog sustava kaznenopravnih sankcija u kojem se kazna temelji na krivnji, a sigurnosne mjere na opasnosti počinitelja, zapravo nije ni moguća bez uvođenja ove sigurnosne mjere.

Promatrajući s pozicije poredbenog prava, valja istaknuti da je riječ o jednom od relativno raširenih instituta kaznenog prava koji rješava pitanje opasnih delinkvenata kao *ultima ratio* kriminalne politike. Tu sigurnosnu mjeru nalazimo u zakonodavstvima većine razvijenih država: u §§ 66.-66b. njemačkog KZ-a (*Unterbringung in der Sicherungsverwahrung*), u § 23. austrijskog KZ-a (*Unterbringung in einer Anstalt für gefährliche Rückfallstäter*), u čl. 64. st. 1.bis švicarskog KZ-a (*Verwahrung, internement, internamento*), u francuskom zakonu n° 2008-174 (*rétention de sûreté*), u čl. 37.a nizozemskog KZ-a (*terbeschikkingstelling*), §§ 39c.-39f. norveškog KZ-a (*forvaring*),¹⁵ § 70. danskog KZ-a (*forvaring*), u čl. 215.-227. talijanskog KZ-a (*misure di sicurezza detentive*), u čl. 87.-90. novozelandskog *Sentencing Act* iz 2002. (*preventive detention*), čl. 753. kanadskog KZ-a (*sentence of detention*), u 16 država SAD-a¹⁶ te u *Dangerous Prisoners (Sexual Offenders) Act 2003* australske države Queensland. Premda se zakonska rješenja razlikuju od države do države, u svim navedenim pravnim sustavima kao temeljna svrha ove mjere ističe se zaštita društva od nepopravljivih recidivista i višestrukih počinitelja, najčešće seksualnih delinkvenata, na koje kazna, psihijatrijske i psihoterapijske mjere ne ostvaruju željeni specijalnopreventivni učinak - odvracanje počinitelja od činjenja kaznenih djela.

Međutim ne treba zanemariti ni opravdanu kritiku koja se upućuje ovoj sigurnosnoj mjeri. Sigurnosni smještaj otklanja opasnost koju počinitelji predstavljaju za društvo, ali u isto vrijeme ta mjera i sama predstavlja opasnost da će biti zloupotrijebljena protiv počinitelja, kako na zakonodavnoj razini (širenjem polja primjene) tako i na sudskoj razini (širokom interpretacijom pojma opasnosti). Najbolji suvremeni primjer u tom pogledu je Njemačka, u kojoj je došlo do drastičnog proširenja primjene ove sigurnosne mjere višestrukim

¹⁵ Primjerice, Anders Breivik koji je u srpnju 2011. ubio 77, a ranio više od 240 ljudi, osuđen je zbog kaznenog djela terorizma iz § 147a. norveškog Kaznenog zakona na kaznu zatvora u trajanju od 21 godine te sigurnosni smještaj koji se izvršava nakon izdržane kazne.

¹⁶ To su: Arizona, California, Columbia, Florida, Illinois, Iowa, Kansas, Massachusetts, Minnesota, Missouri, North Dakota, New Jersey, South Carolina, Virginia, Washington i Wisconsin. Kao legislativni model prvi je poslužio Community Protection Act 1990 države Washington (*Mercado, C.C.*, Preventive detention of sex offenders: A comparative law perspective, 2 Pensamiento Psicologico 9 (2006), str. 9).

zakonodavnim intervencijama u razdoblju od 1998. do 2008. Tako je ona prestala biti „krajnjom nužnom mjerom kriminalne politike.“¹⁷ Europski sud za ljudska prava koji jamči zaštitu od zadiranja u temeljna ljudska prava i slobode svojom je presudom u predmetu *M. v. Njemačke*¹⁸ naznačio „početak kraja“ neodržive regulacije sigurnosnog smještaja. Valja istaknuti da tom presudom, kao i presudama koje su uslijedile, nije doveden u pitanje sustav dvostrukog kolosijeka kaznenopravnih sankcija, već je njome, naprotiv, upozoreno da je taj sustav bio narušen: ispostavilo se da sigurnosni smještaj ima karakter kazne.¹⁹

Kako je navedena presuda Europskog suda za ljudska prava donesena u tijeku rada na novom Kaznenom zakonu, ona je učvrstila skepsu članova radne skupine prema toj sigurnosnoj mjeri pa je postalo jasno da Republika Hrvatska zasad nije spremna za njezino uvođenje. Umjesto toga, predloženo je produljenje trajanja kazne dugotrajnog zatvora za kaznena djela u stjecaju. No time se zapravo ne rješavaju problemi opasnih recidivista kojima je namijenjena mjera sigurnosnog smještaja. Kako bi se barem djelomično odgovorilo na navedene izazove, uvedena je sigurnosna mjera zaštitnog nadzora po punom izvršenju.

(c) Konsekutivno (sukcesivno) izricanje kazne zatvora

Tijekom izrade novog KZ-a *Tripalo* i *Mrčela* predložili su model sukcesivnog izvršavanja kazne zatvora za „višestrukog počinitelja najtežih oblika teških kaznenih djela“.²⁰ Prema njihovom prijedlogu, tu mogućnost trebalo bi propisati kao iznimnu, a smatraju prihvatljivim i da se ograniči dodatnim uvjetima kao što su prijašnja osuđivanost, broj kaznenih djela veći od dva te obvezno preispitivanje mogućnosti uvjetnog otpusta nakon proteka određenog vremena izdržavanja kazne.²¹ Kao posebnu prednost tog modela naglašavaju isključenje mogućnosti da „počinitelj kaznenog djela, koji pretpostavlja da za to djelo može biti kažnjen maksimalnom kaznom, ne pređe od počinjenja novih kaznenih djela znajući da jedinstvenom kaznom za sva djela ne bi mogao biti osuđen na kaznu strožu od one koja mu prijete samo za prvo djelo“.²² Kao inspiracija za taj model poslužila im je odredba čl. 62. st. 2. KZ97 (čl. 53. st. 2.

¹⁷ *Meier*, *Strafrechtliche Sanktionen*, Berlin-Heidelberg, 2009., str. 298. Štoviše, mnogi autori govore o „renesansi sigurnosnog smještaja“. Usp. *Bartsch*, *Sicherungsverwahrung - Recht, Vollzug, aktuelle Probleme*, Baden-Baden, 2010., str. 36.

¹⁸ *M. v. Germany*, App. No. 19359/04. Judgment of 17.12.2009.

¹⁹ *Ibid.*, para. 133

²⁰ *Tripalo/Mrčela*, Odmjeravanje kazne za kaznena djela u stjecaju, HLJKPP 2/2009, str. 777.

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*

novog KZ-a) koja predviđa iznimku od primjene odredaba o stjecaju: u slučaju kada se osuđeniku sudi za kazneno djelo počinjeno tijekom izdržavanja zatvorske kazne, ako se s obzirom na još preostali dio prije izrečene kazne primjenom odredbi o stjecaju ne bi mogla postići svrha kažnjavanja, sud će odrediti kaznu za novo kazneno djelo neovisno o prije izrečenoj kazni.

Da je kojim slučajem bio usvojen prijedlog *Tripala* i *Mrčele*, to bi svakako bila novost u našem kaznenom zakonodavstvu, međutim, iz poredbenopravnog gledišta ne može se općenito smatrati inovacijom u kaznenom pravu. Naime, riječ je o modelu koji je tipičan za anglosaksonsko kazneno pravo. U *common law* sustavima uobičajeno je da za višestruke počinitelje kaznenih djela sud može odmjeriti kaznu zatvora na dva načina: (1) kao tzv. konkurirajuće kazne (*concurrent sentences*) ili (2) kao tzv. konsektivne kazne (*consecutive sentences*).²³

Kad sud izrekne konkurirajuće kazne, to znači da se one izvršavaju istodobno, tj. sve teku istovremeno. Rezultat primjene tog modela zapravo je jednak našem sustavu apsorpcije, jer *de facto* najduža kazna apsorbira sve ostale. U anglosaksonskom pravu tipično je da se konkurirajuće kazne određuju u slučajevima kada počinitelj jednom radnjom ostvari više kaznenih djela, a pritom nisu povrijeđena različita pravna dobra.²⁴

S druge strane, kad sud izrekne konsektivne kazne, one se izvršavaju jedna za drugom, pa je takav model pandan našem sustavu kumulacije. U *common law* sustavima konsektivne se kazne najčešće određuju u slučajevima višestrukog počinitelja kaznenih djela prema različitim žrtvama.²⁵ Rezultat primjene modela izricanja konsektivnih kazni kod najtežih kaznenih djela jest mogućnost određivanja zatvorskih kazni u trajanju daleko iznad čovjekova životnog vijeka (npr. 120 godina za tri teška ubojstva, pri čemu je za svako izrečena kazna u trajanju od 40 godina). To znači da je riječ o „etiketnoj varci“ (njem. *Etikettenschwindel*) jer bi to zapravo predstavljalo uvođenje doživotnog zatvora u naš kaznenopravni sustav. Stoga za ovaj prijedlog vrijede prigovori o kojima smo govorili vezano uz uvođenje doživotnog zatvora.

(d) Dugotrajni zatvor u trajanju od pedeset godina

Nakon što prethodno navedeni prijedlozi nisu naišli na plodno tlo, kompromisno rješenje zakonodavca bilo je uvođenje dugotrajnog zatvora u trajanju

²³ Vidi *Ashworth*, *Sentencing and Criminal Justice*, Cambridge University Press, 2010., str. 263-269.

²⁴ *Ibid.*, str. 265-266. Takvi slučajevi u našem bi pravu uglavnom potpadali pod prividni idealni stjecaj, što znači da bi, za razliku od *common law* sustava, počinitelj bio osuđen samo za jedno kazneno djelo.

²⁵ *Ibid.*, str. 267.

od pedeset godina. Prema čl. 51. st. 3. KZ-a, ako su za dva ili više kaznenih djela utvrđene pojedinačne kazne dugotrajnog zatvora čiji zbroj prelazi pedeset godina, sud može izreći jedinstvenu kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od pedeset godina.

Očito je da se tako formuliranom odredbom zapravo želio riješiti problem mlađih počinitelja najtežih kaznenih djela u stjecaju (dobna skupina između 18 i 30 godina). Naime, izrazila se bojazan, s obzirom na neke slučajeve iz prakse, da bi takvi počinitelji mogli i nakon izdržane 40-godišnje kazne dugotrajnog zatvora ponovo činiti teška kaznena djela i tako predstavljati opasnost za društvo.

IV. ODREDBE NOVOG KAZNENOG ZAKONA KOJE IMAJU CILJ SMANJITI PRENAPUČENOST ZATVORA I KAZNIONICA

Republika Hrvatska više je puta upozoravana od *Europskog odbora za prevenciju mučenja i nečovječnog postupanja ili kazne* (CPT) o prenapučenosti hrvatskih zatvora i kaznionica, čiji je postotak popunjenosti na dan 29. listopada 2012. u prosjeku iznosio 125,22%, s time da treba uzeti u obzir da popunjenost varira ovisno o zatvoru odnosno kaznionici.²⁶ Međutim, to nije jedini razlog koji upućuje na potrebu smanjenja broja zatvorenika. Hrvatsko kazneno zakonodavstvo trebalo je osuvremeniti tako da prati trendove razvijenih zemalja u propisivanju novih kaznenih sankcija, koje se pokazuju kriminološki učinkovitijima od „klasične“ kazne zatvora. To proizlazi i iz načela razmjernosti proklamiranog u čl. 16. st. 2. Ustava²⁷ koji propisuje da svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. Stoga, ako postoje blaže sankcije od kazne zatvora kojima bi se ostvarila svrha kažnjavanja, država bi ih trebala predvidjeti u svojem kaznenom zakonodavstvu. Na kraju treba istaknuti i ekonomske razloge za smanjenje zatvoreničke populacije - manje zatvorenika znači manje opterećenje za državni proračun, a ponuđene alternativne sankcije (npr. rad za opće dobro) izazivaju manje troškova u usporedbi sa zatvorskim ustanovama.²⁸

Više je odredbi novog Kaznenog zakona koje imaju cilj smanjiti prenapučenost zatvora i kaznionica. Možemo ih podijeliti u tri skupine: (a) širenje primjene

²⁶ Problem prenapučenosti izraženiji je u zatvorima (nego u kaznionicama) jer se tamo izvršava i istražni i supletorni zatvor. Primjerice zatvor u Bjelovaru na dan 29. 10. 2012. ima popunjenost čak 211,32%.

²⁷ Ustav RH, NN 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 85/10.

²⁸ *Kokić Puce/Kovčo Vukadin*, Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj, HLJKPP 2/2006, str. 763.

tzv. alternativnih sankcija (rad za opće dobro, uvjetna osuda, posebne obveze, zaštitni nadzor, sigurnosne mjere), (b) iznimnost kratkotrajnih kazni zatvora, (c) ublažavanje kazne u slučaju nagodbe državnog odvjetnika i okrivljenika.

(a) Širenje primjene alternativnih sankcija

Jedna od najvažnijih karakteristika novog KZ-a svakako je značajno proširena primjena tzv. *alternativnih sankcija*. Prema *Okvirnoj odluci 2008/947/JHA*,²⁹ taj pojam obuhvaća sankcije koje sadržavaju određene obveze ili upute, a nije riječ o kazni zatvora, mjeri oduzimanja slobode ili novčanoj kazni.³⁰ Dakle, to ne moraju biti nužno samostalne kaznenopravne sankcije, već može biti riječ i o mjerama koje se određuju kao dio kazni i njihovih modifikacija. Upravo su u novom KZ-u one pretežito oblikovane kao *nesamostalne kaznenopravne sankcije*. Alternativne sankcije u širem smislu obuhvaćaju i sigurnosne mjere, jer i one u pogledu specijalne prevencije mogu predstavljati alternativu kazni zatvora i novčanoj kazni.

Premda je KZ97 predviđao neke alternativne sankcije, one su se dosad nedovoljno često primjenjivale.³¹ To je djelomično zbog toga što je Zakon predviđao njihovu primjenu samo pod ograničenim uvjetima, djelomično i zato što je dijapazon alternativnih sankcija bio preuzak pa sud nije imao na raspolaganju sankciju koja bi odgovarala konkretnom slučaju, a djelomično zbog kasnog donošenja provedbenih propisa.

1. Rad za opće dobro. Rad za opće dobro jedna je od najboljih alternativa kazni zatvora, što je i dokazano mnogobrojnim provedenim istraživanjima.³² Međutim, dosad u praksi nije dovoljno došla do izražaja primjena rada za opće dobro, pogotovo u nekim sudovima.³³ Nakon što je uveden u KZ97, čekalo se tri godine da se donesu propisi koji su nužni za njegovu implementaciju. Kako se kretao broj predmeta u kojima je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro u razdoblju od 1998., kada je i uveden, do 2011., prikazano je u sljedećoj tablici:

²⁹ Council Framework Decision 2008/947/JHA of 27 November 2008 on the application of the principle of mutual recognition to judgments and probation decisions with a view to the supervision of probation measures and alternative sanctions (u nastavku: *Okvirna odluka 2008/947/JHA*).

³⁰ Čl. 2. st. 4. *Okvirne odluke 2008/947/JHA*. Usp. Šeparović, *Kazneno izvršno pravo i uvod u penologiju*, Zagreb, 2003., str. 152. („Alternativne mjere, sankcije ili kazne su sve one mjere kojima se postupa prema delinkventu tako da ga se ne upućuje u zatvor.“)

³¹ Više o tome v. *Kokić Puce/Kovčeo Vukadin*, op.cit., str. 745-794.

³² Usp. *Škorić/Kokić Puce*, *Nova uloga rada za opće dobro na slobodi*, HLJKPP 2/2009, str. 704, bilj. 49.

³³ *Ibid.*, str. 699-700.

Godina	Broj zamjena kazne zatvora u ROD
1998.	5
1999.	3
2000.	1
2001.	10
2002.	11
2003.	23
2004.	46
2005.	89
2006.	216
2007.	358
2008.	436
2009.	700
2010.	770
2011.	847

Kao što se vidi iz prethodne tablice, broj izrečenih zamjena kazne radom za opće dobro je u porastu. Međutim, stupanjem na snagu novog Zakona o probaciji (NN 153/09) došlo je do zastoja u izvršenju jer su ponovo nedostajali provedbeni propisi, što se vidi iz sljedeće tablice zaprimljenih presuda na dan 29. listopada 2012.:

Godina zaprimanja presude	Rad za opće dobro na slobodi	Stopa rasta / pada
2004.	59	
2005.	99	67,79%
2006.	230	132,32%
2007.	373	62,17%
2008.	507	35,92%
2009.	744	47,73%
2010.	892	19,89%
2011.	877	-1,68%
2012.	730	(očekuje se pad od oko 4,4%)
Ukupno:	4.511	

Zbog toga se najprije predlagalo da se rad za opće dobro predvidi kao samostalna kaznenopravna sankcija.³⁴ Međutim, radi osiguranja učinkovitosti u izvršenju (prijetnja da će se zamijenjena kazna izvršiti), rad za opće dobro predviđen je u novom KZ-u kao zamjena za novčanu kaznu ili kaznu zatvora.

Novčana kazna može se zamijeniti radom za opće dobro u dva slučaja: (1) ako sud odmah odluči zamijeniti novčanu kaznu radom za opće dobro (čl. 55. KZ) ili (2) ako se novčana kazna ne uspije naplatiti prisilnim putem u roku od tri mjeseca (čl. 43. KZ). Do prvog slučaja će doći ako sud smatra da će se svrha kažnjavanja postići ponajprije radom za opće dobro. Naime, u mnogim slučajevima upravo rad počinitelja u zajednici može imati bolji učinak na preodgoj počinitelja nego novčana kazna (čiji je učinak u tom pogledu zapravo minimalan jer kod nje je težište na generalnoj prevenciji), premda neki naglašavaju funkciju pravednosti u vidu vraćanja duga društvu.³⁵ U oba slučaja preračunava se prema ključu: $1 \text{ dnevni iznos} = 4 \text{ sata rada}$ ³⁶, a pritom rad za opće dobro ne smije premašiti 1.440 sati (čl. 43. st. 2. KZ)³⁷ odnosno novčana kazna ne smije premašiti 360 dnevnih iznosa (čl. 55. st. 1.). Kako bi se izbjegao „prisilni i obvezatni rad“, zabranjen čl. 23. st. 2. Ustava RH i čl. 4. st. 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,³⁸ u KZ-u je izričito

³⁴ *Obrazloženje*, op.cit., str. 137. Primjerice, Nizozemska i Belgija predviđaju rad za opće dobro kao samostalnu sankciju: tzv. kazna zadatka (niz. *taakstraf*) odnosno kazna rada (franc. *peine de travail*).

³⁵ *Novoselec*, Opći dio KP-a, op. cit., str. 403 („ne bi li ključni kriterij ipak trebao biti u spremnosti počinitelja da određenim vlastitim naporom vrati dug društvu“).

³⁶ Čl. 43. st. 2. i čl. 55. st. 2. KZ. Tako i čl. 39. st. 2. švicarskog Kaznenog zakonika. Međutim, u posljednjem prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama KZ-a omjer je promijenjen na način da je 1 dnevni iznos izjednačen sa 2 sata rada. Ova nova izmjena uzima u obzir okolnost da se rad za opće dobro često izvršava nakon redovnog radnog vremena osobe uključene u probaciju pa bi predstavljalo prevelik teret za osuđenika da nakon 8-satnog radnog vremena još izvrši rad za opće dobro u trajanju od 4 sata. Tako, primjerice, prema ovom prijedlogu u slučaju izricanja novčane kazne u iznosu od 360 dnevnih iznosa, sud tu kaznu može zamijeniti radom za opće dobro koji može trajati maksimalno 720 sati. Usp. *Ministarstvo pravosuđa RH*, Nacrt Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, listopad 2012., str. 18. To je ujedno bio i originalni prijedlog radne skupine za izradu kaznenog zakona koji je bio promijenjen tijekom zakonodavne procedure pred saborskim tijelima.

³⁷ Vidi prethodnu bilješku.

³⁸ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN MU 18/97. Ipak, Konvencija predviđa u čl. 4. st. 3. da pojam prisilnog ili obvezatnog rada ne obuhvaća „rad koji se u skladu s člankom 5. ove Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovitom izdržavanju kazne ili za vrijeme uvjetnog otpusta na slobodu“. Međutim, kako takvu iznimku ne predviđa Ustav RH, mišljenja o ustavnoj dopustivosti obveznog „osuđeničkog rada“ u našoj su literaturi podijeljena. Usp. *Šeparović*, op. cit., str. 133-135, i *Novoselec*, Opći dio KP-a, op. cit., str. 407 (oba autora zapravo raspravljaju o pitanju dopustivosti obvezatnog zatvoreničkog rada, ali se isti problem javlja i kod rada za opće dobro). Kako Ustav ne predviđa iznimku koju predviđa Konvencija, valja zaključiti da bi obvezatni osuđenički rad u bilo kojem obliku bio protuusta-

propisano da se rad za opće dobro može izvršiti samo uz pristanak osuđenika (čl. 43. st. 2. i čl. 55. st. 4. KZ). Osim toga, pristanak osuđenika važan je i radi osiguranja njegove suradnje tijekom izvršenja rada za opće dobro.³⁹ U svakom slučaju, osuđenik je motiviran da pristane i izvrši rad za opće dobro jer će u protivnom rad za opće dobro biti zamijenjen supletornim zatvorom (čl. 43. st. 3. KZ) odnosno izvršit će se izrečena novčana kazna odnosno kazna zatvora (čl. 55. st. 6. i 7.).

Zamjena radom za opće dobro moguća je i kad sud izrekne kaznu zatvora u trajanju do jedne godine (1. rečenica čl. 55. st. 1. KZ). Štoviše, kada izrekne kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci, sud će ju u pravilu *morati* zamijeniti radom za opće dobro (2. rečenica čl. 55. st. 1. KZ), a samo iznimno moći će izreći bezuvjetnu zatvorsku kaznu ako se radom za opće dobro ne bi mogla ostvariti svrha kažnjavanja – i takvu odluku morat će posebno obrazložiti. Kao što je već rečeno, to će ponajprije ovisiti o uvjerenju suda da u konkretnom slučaju treba staviti naglasak na preodgoj kao komponentu specijalne prevencije te eventualno pravednost u vidu vraćanja duga društvu, dok je generalna prevencija u drugom planu.⁴⁰ Kaznu zatvora sud preračunava u rad za opće dobro prema ključu: *1 dan zatvora = 4 sati rada*.⁴¹

Važno je istaknuti da uz rad za opće dobro sud može istodobno odrediti i posebne obveze te zaštitni nadzor (čl. 55. st. 3. KZ), što prema KZ97 nije bilo moguće. Takvim kombiniranjem različitih alternativnih sankcija moguće je postići veću individualizaciju kazne. U nastavku ćemo pobliže objasniti uvjete i sadržaj posebnih obveza.

2. Uvjetna osuda. Novi Kazneni zakon više ne poznaje mjere upozorenja: sudska opomena ukinuta je kao preblaga sankcija za kaznena djela, a uvjetna osuda više nije samostalna sankcija u vidu mjere upozorenja, već modifikacija kazne. Sukladno tome uvjetovane kazne dobivaju veću fleksibilnost pa sad govorimo o tri stupnja takvih modifikacija kazni: uvjetna osuda, djelomična (par-

van pa bi njegovo uvođenje bilo moguće samo uz odgovarajuće izmjene Ustava.

³⁹ Na to upozoravaju i *Probacijska pravila Vijeća Europe* iz 2010., koja u temeljnom načelu br. 6 propisuju: „Uvijek kad je to moguće agencije za probaciju tražiti će počiniteljev informirani pristanak i njegovu suradnju u pogledu intervencija kojima je podvrgnut.“

⁴⁰ Tako i VSRH, I KŽ-839/02-3 od 30.9.2003. (u konkretnom predmetu sud je zauzeo stajalište da se radom za opće dobro „ne može prvenstveno utjecati na građane da poštuju pravni sustav i na potencijalne počinitelje upravo te vrste kaznenih djela da ih ne čine“). Vidi i komentar navedene odluke u: *Novoselec*, Rad za opće dobro na slobodi (sudska praksa), HLJKPP 2/2003, str. 970-972.

⁴¹ Čl. 55. st. 2. KZ. Tako i čl. 39. st. 2. švicarskog Kaznenog zakonika. Prema spomenutom prijedlogu izmjena KZ-a ključ glasi: *1 dan zatvora = 2 sata rada*. Usp. *Ministarstvo pravosuđa RH*, Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, listopad 2012., str. 18.

cijalna) uvjetna osuda i uvjetni otpust. Uz to je i rad za opće dobro predviđen kao zamjena za kaznu⁴² pa je izricanje uvjetne osude umjesto kazne zatvora ili novčane kazne dano sudu kao jedna od više mogućnosti.

Uvedene su značajne novine u reguliranju uvjetne osude. Novi KZ za razliku od starog određuje u čemu se sastoji uvjet kod uvjetne osude (čl. 56. st. 1.). Kod formalnih pretpostavki za izricanje uvjetne osude napustio je dosadašnju metodu kombiniranja konkretnog i apstraktnog kriterija⁴³ i zadržao je samo konkretni kriterij - izrečena, a ne i propisana kazna⁴⁴ (čl. 56. st. 2.). Uvjetna osuda ograničena je na izrečenu kaznu zatvora u trajanju do jedne godine, bez obzira na to je li riječ o kazni zatvora izrečenoj za jedno ili više kaznenih djela u stjecaju (jedinstvena kazna), čime se, u usporedbi sa sadašnjom odredbom, mogućnost izricanja uvjetne osude osjetljivo suzuje i potiče na zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro ili novčanom kaznom. Proširen je krug okolnosti kojima se sud mora rukovoditi pri odluci o uvjetovanju kazne prijašnjim životom s posebnim naglaskom na raniju osuđivanost⁴⁵ i na obiteljske prilike.⁴⁶ Uvedena je mogućnost naknadnog skraćivanja odnosno produljenja vremena provjeravanja u zakonski propisanim okvirima od jedne do pet godina (čl. 56. st. 3.). Nema više umjetnog razlikovanja između dviju vrsta uvjetnih osuda: „obične“ i one sa zaštitnim nadzorom.⁴⁷

Novost je institut djelomične (parcijalne) uvjetne osude, predviđen u čl. 57. KZ. Prema tome, sud može počinitelju „koji je osuđen na novčanu kaznu ili kaznu zatvora u trajanju većem od jedne, a manjem od tri godine izreći uvjetnu osudu samo za dio kazne ako ocijeni da postoji visok stupanj vjerojatnosti da i bez izvršenja cijele kazne neće ubuduće činiti kaznena djela“ (čl. 57. st. 1. KZ). Drugim riječima, riječ je o uvjetnoj osudi samo za dio kazne kao što predviđa švicarski (čl. 43.) i austrijski (§43a) KZ.⁴⁸

⁴² U njemačkom KZ rad za opće dobro predviđen je kao jedna od posebnih obveza unutar uvjetne osude. U švicarskom Kaznenom zakonu uvjetna osuda može se izreći i umjesto rada za opće dobro budući se on tretira kao samostalna sankcija.

⁴³ Primjena apstraktnog kriterija dovela je u dosadašnjoj sudskoj praksi do neodrživih rezultata - jer teže kazneno djelo u svom blažem obliku može ponekad biti lakše od nekog inače lakšeg kaznenog djela, a to se po dosadašnjem Kaznenom zakonu nije moglo uvažavati.

⁴⁴ I u njemačkom, i u austrijskom i u švicarskom kaznenom pravu uvijek se govori samo o izrečenoj kazni.

⁴⁵ Sudac će morati posebno pomno obrazložiti zašto određuje uvjetnu osudu osobi koja je već osuđivana.

⁴⁶ Dovoljno je uputiti na ponašanje nakon počinjenog kaznenog djela, što uključuje i odnos prema oštećeniku i naknadu štete. Slično i § 43 stavak 1. austrijskog Kaznenog zakona. Vidi obrazloženje Nacrta KZ uz čl. 56. st. 3.

⁴⁷ Koju doduše još uvijek poznaje francuski Kazneni zakon, ali ju ne nalazimo ni u njemačkom, ni u austrijskom, ni u švicarskom sustavu.

⁴⁸ Više o tome v. *Obrazloženje*, op.cit., str. 147.

Uvjetni otpust (čl. 59. i 60.) u velikoj je mjeri izjednačen s uvjetnom osudom premda su zadržane i neke razlike. Tako se npr. za razliku od njemačkog, austrijskog i švicarskog prava zadržalo naše tradicionalno rješenje po kojem vrijeme provjeravanja uvijek odgovara neizdržanom djelu kazne budući da se smatralo da se takvim rješenjem jače štite prava osuđenika. U skladu s izbjegavanjem kratkotrajnih kazni zatvora, uvjetni otpust može se odrediti samo ako je osoba provela najmanje tri mjeseca u zatvoru.⁴⁹ Osoba se može pustiti na uvjetni otpust samo uz njezin pristanak. Više nije moguće iznimno otpustiti osobu nakon 1/3 izdržane kazne, a ukinuta je i postojeća razlika u minimumu izdržane kazne kao pretpostavke za odobravanje uvjetnog otpusta ovisno o tome je li riječ o kazni zatvora ili kazni dugotrajnog zatvora. Važna je novost da o uvjetnom otpustu uvijek odlučuje sud, a ne kao dosada posebno povjerenstvo, budući da se ovdje na neki način radi o promjeni prvobitne sudske odluke. Prema izračunima zatvorskog sustava, primjena takvog načina odlučivanja znatno bi poskupjela cjelokupni postupak zbog prijevoza zatvorenika iz zatvora do suda pa je iz Ministarstva pravosuđa došao prijedlog o odgađanju primjene odredbi o uvjetnom otpustu. Čini nam se da su ti izračuni pretjerani jer su mjesno nadležni sudovi prema mjestu u kojem se nalazi zatvor. No kako bi se eventualni troškovi umanjili, radna skupina za izradu izmjena Kaznenog zakona predložila je da se izmjenama Kaznenog zakona predvidi primjena odredaba o uvjetnom otpustu u prvoj godini primjene novog Zakona samo na kazne zatvora koje su izrečene prema novom Kaznenom zakonu. Za takve slučajeve bilo bi apsurdno odgoditi primjenu odredaba o uvjetnom otpustu.

Važno je istaknuti da je za sva tri oblika uvjetovanih kazni te za rad za opće dobro predviđena mogućnost izricanja posebnih obveza i zaštitnog nadzora, koje ćemo analizirati u narednim odlomcima.

3. Posebne obveze. Neke obveze i dosad su se mogle izricati počinitelju: dopunske obveze uz uvjetnu osudu iz čl. 68. st. 1. KZ97 i posebne obveze uz uvjetnu osudu sa zaštitnim nadzorom iz čl. 71. KZ97, dok su obveze uz uvjetni otpust bile propisane Zakonom o izvršavanju kazne zatvora. Međutim, širi dijapazon obveza bio je predviđen samo uz zaštitni nadzor, što je odvrćalo sudove da izriču ovaj tip alternativnih sankcija jer se uviđelo da je određivanje zaštitnog nadzora ponekad predstavljalo nepotrebno opterećenje u sustavu izvršenja. Na to upućuju i sljedeći podaci *Državnog zavoda za statistiku*:

⁴⁹ Švicarski i austrijski kazneni zakoni također predviđaju minimum od tri mjeseca provedena u zatvoru za puštanje na uvjetni otpust, dok u njemačkom Kaznenom zakonu taj minimum iznosi šest mjeseci.

Godina	UKUPNO	Zaštitni nadzor	Ispunjenje drugih obveza	Posebne obveze uz zaštitni nadzor
1998.	295	17	176	102
1999.	234	16	131	87
2000.	258	15	171	72
2001.	219	20	140	59
2002.	277	40	156	81
2003.	341	76	194	71
2004.	684	85	570	29
2005.	727	119	570	38
2006.	888	132	693	63
2007.	990	125	793	72
2008.	1.267	183	978	106
2009.	1.268	159	1.036	73
2010.	1.518	118	1.325	75
2011.	1.454	77	1.325	52

Kao što se vidi iz navedene tablice, posebne obveze uz zaštitni nadzor puno su se manje određivale od „drugih“ (dopunskih) obveza. U novom KZ-u te su dvije vrste obveza objedinjene pojmom posebnih obveza u čl. 62. KZ-a te ih se može podijeliti u dvije kategorije: (1) *obveze reparacije ili plaćanja* i (2) *specijalno preventivne obveze*.

U prvu kategoriju spadaju obveze naknade štete i uplata svote novca u korist javne ustanove, humanitarne ili karitativne svrhe ili u fond za zaštitu žrtava. Potonje je uvedeno po uzoru na čl. 522. st. 1. t. 2. Zakona o kaznenom postupku⁵⁰ te § 56b. njemačkog Kaznenog zakonika.⁵¹ Čl. 62. st. 1. KZ obvezuje sud da odredi rok za naknadu štete odnosno za uplate koji ne ovisi o vremenu provjeravanja. Naime, u čl. 68. st. 2. KZ97 rok za naknadu štete morao je biti „unutar odmjerenog vremena provjeravanja“, što je ponekad dovodilo do pogrešnog zaključka da taj rok ne može biti kraći od jedne godine.⁵² Zbog toga je dovoljno obvezati sud da sam odredi rok koji je neovisan o vremenu provjeravanja.

U drugu kategoriju spadaju obveze kojih je cilj odvracanje od počinjenja kaznenog djela i zaštita žrtve. Uz izmijenjene obveze iz članka 71. KZ97 (npr. uz liječenje ovisnosti o alkoholu i drogama sad je moguće liječenje i drugih

⁵⁰ Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 – u daljnjem tekstu: ZKP).

⁵¹ *Obrazloženje*, op. cit., str. 150.

⁵² *Ibid.*

ovisnosti - npr. o kockanju) navode se još sljedeće obveze: zabrana približavanje žrtvi ili drugim osobama, napuštanje doma na određeno vrijeme (ako je riječ o djelima obiteljskog nasilja), zabrana kontakata s određenom osobom ili grupom osoba koje bi mogle navesti počinitelja da počini kazneno djelo (zabrana druženja s njima, njihova zapošljavanja, podučavanja ili smještaja), zabrana nošenja, posjedovanja ili povjeravanja oružja ili drugih predmeta koji bi mogli počinitelja navesti na počinjenje kaznenog djela (npr. automobila ako je počinitelj skrivio tešku prometnu nesreću unatoč izrečenoj sigurnosnoj mjeri oduzimanja vozačke dozvole), ispunjavanje obveze uzdržavanja i drugih obveza kad to zakon za određeno kazneno djelo izričito propisuje (npr. kod dvobračnosti da se razvrgne prethodni brak).⁵³ Zakonodavac je na kraju uveo i generalnu klauzulu te omogućio sucima da odrede i druge obveze koje su primjerene s obzirom na počinjeno kazneno djelo te koje su potrebne radi ostvarenja specijalne prevencije (npr. osobi koja je posjekla nečija stabla narediti da zasadi nova stabla, osobi koja je napisala grafit narediti da ga očisti ili preboji zid, obveza nošenja uređaja za elektronički nadzor jednom kad se mogućnost elektroničkog nadzora uvede, zabrana uključivanja u određene aktivnosti koje mogu poticajno djelovati na počinjenje kaznenog djela, zabranu napuštanja mjesta prebivališta, doma ili određenog prostora bez posebne dozvole službenika za probaciju ili suca izvršenja i sl.),⁵⁴ koje sukladno čl. 63. st. 1. KZ ne smiju biti nemoguće, nerazumne i protiv dostojanstva počinitelja. Vrijeme za izvršenje posebnih obveza ne mora odgovarati vremenu provjeravanja, može se naknadno produljiti ili skratiti, s tim da ne smije prijeći rok provjeravanja.⁵⁵ Izvršenje navedenih posebnih obveza bit će uređeno novim Zakonom o probaciji.

4. Zaštitni nadzor. Novi KZ više ne pravi razliku između dviju vrsta uvjetnih osuda: „obične“ uvjetne osude i uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom. Odsad se uz uvjetnu osudu, uvjetni otpust te uz rad za opće dobro mogu po potrebi, a radi odvratanja počinitelja od počinjenja kaznenog djela, izreći određene obveze te pružiti pomoć počinitelju kroz zaštitni nadzor. Drugim riječima, ovisno o konkretnom slučaju, obveze iz čl 62. KZ mogu se izreći samostalno ili uz zaštitni nadzor. Tako je to u njemačkom (§ 56.d st. 1.), švicarskom (čl. 94.) i austrijskom (§ 51.) KZ.

⁵³ Popis posebnih obveza iz čl. 62. KZ velikim se dijelom poklapa s listom „probacijskih mjera i alternativnih sankcija“ iz čl. 4. *Okvirne odluke 2008/947/JHA*. Više o probacijskim mjerama i alternativnim sankcijama u poredbenim zakonodavstvima Europske unije v. Flore/Bosly/Honhon/Magio (ur.), *Probation Measures and Alternative Sanctions in the European Union*, Intersentia, 2012.

⁵⁴ *Obrazloženje*, op. cit., str. 150. Kao poredbenopravni uzori za takvu generalnu klauzulu poslužili su § 56.c st. 2. njemačkog i § 51. st. 2 austrijskog KZ.

⁵⁵ Tako § 56.a st. 2. njemačkog KZ.

I za vrijeme zaštitnog nadzora osuđeniku se nameću određene obveze. Tako se počinitelj mora: javljati redovito nadležnom probacijskom službeniku, primiti posjete probacijskog službenika i davati mu potrebne informacije i dokumente, tražiti suglasnost suca izvršenja za put u inozemstvo, obavijestiti probacijskog službenika o promjeni zaposlenja ili adrese te o putovanju u trajanju duljem od osam dana (čl. 64. st. 5. KZ). Cilj je tih obveza disciplinirati osuđenika te mu omogućiti redoviti razgovor s probacijskim službenikom koji će ga savjetovati. Zaštitni nadzor može trajati za sve vrijeme provjeravanja ili samo za jedan njegov dio. Sud može rok u kojem se provodi zaštitni nadzor naknadno produljiti ili skratiti unutar vremena provjeravanja, i to prema potrebama počinitelja.

5. Sigurnosne mjere. S obzirom na to da se tema ovog rada odnosi na kazne, nećemo se upuštati u analizu promjena u sustavu sigurnosnih mjera, ali je nužno istaknuti novine koje će zasigurno utjecati na smanjenje populacije u zatvorskom sustavu jer je riječ o alternativnim sankcijama u širem smislu. Primjerice, umjesto izricanja dulje kazne zatvora radi ostvarenja specijalne prevencije, sud tu svrhu može ostvariti sigurnosnim mjerama koje imaju cilj otkloniti počiniteljevu opasnost. Važnije novine u sustavu sigurnosnih mjera koje će utjecati na smanjenje zatvorske populacije jer su ove: vraćanje „bitno“ smanjene ubrojivosti kao uvjeta za obvezno psihijatrijsko liječenje (čl. 78. st. 1. KZ),⁵⁶ uvođenje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana (čl. 70. KZ),⁵⁷ uvođenje sigurnosne mjere zabrane približavanja (čl. 73. KZ),⁵⁸ uvođenje sigurnosne mjere udaljenja iz zajedničkog kućanstva (čl. 74. KZ)⁵⁹

⁵⁶ Kako KZ97 više nije tražio da se utvrdi „bitno“ smanjena ubrojivost, već je za izricanje obveznog psihijatrijskog liječenja bio dostatan bilo koji stupanj smanjene ubrojivosti, značajno je poraslo izricanje ove mjere, što ne samo da je nerazmjerno zadiranje u temeljna ljudska prava tih pacijenata (riječ je o prisilnom liječenju) nego za to nisu bili predviđeni ni adekvatni prostorni kapaciteti. Više o tome v. *Turković/Roksandić Vidlička/Maršavelski*, Pravni položaj počinitelja s duševnim smetnjama prema novom Kaznenom zakonu, Aktualna pravna problematika u zdravstvu: V. kongres pravnika u zdravstvu, Varaždin, 2012., str. 14-16.

⁵⁷ Tu sigurnosnu mjeru sud može izreći počinitelju koji je počinio kazneno djelo s obilježjem nasilja ako postoji opasnost da će počiniti isto ili slično djelo. Više o tome v. *ibid.*, str. 17-18.

⁵⁸ „Sigurnosnu mjeru zabrane približavanja žrtvi, drugoj osobi ili grupi osoba, ili određenom mjestu sud će izreći počinitelju kaznenog djela protiv spolne slobode, spolnog zlostavljanja ili iskorištavanja djeteta, drugog kaznenog djela nasilja ili napada na slobodu osobe ili neovlaštenog posjedovanja, proizvodnje i trgovanja drogama i tvarima zabranjenim u športu kad postoji opasnost da bi počinitelj prema tim osobama ili na tim mjestima mogao ponovo počiniti neko od navedenih kaznenih djela.“ (Čl. 73. st. 1. KZ.) V. *Obrazloženje*, op. cit., str. 157.

⁵⁹ „Sigurnosnu mjeru udaljenja iz zajedničkog kućanstva sud može izreći počinitelju kaznenog djela nasilja prema osobi s kojom živi u zajedničkom kućanstvu ako postoji visok stupanj opasnosti da bi bez provođenja ove mjere počinitelj mogao ponovno počiniti nasilje prema članu zajedničkog kućanstva.“ (Čl. 74. st. 1. KZ.)

te uvođenje sigurnosne mjere zaštitnog nadzora nakon punog izvršenja kazne zatvora (čl. 76. KZ).⁶⁰

Postavlja se pitanje preklapanja nekih novouvedenih sigurnosnih mjera i posebnih obveza. Premda su neke od njih gotovo identične, razlika je u tome što se posebne obveze izriču uz uvjetnu osudu, djelomičnu uvjetnu osudu, rad za opće dobro i uvjetni otpust te njihovo nepoštovanje može imati kao posljedicu opoziv tih sankcija, dok se sigurnosne mjere izriču isključivo uz kaznu zatvora, a pojedine i uz novčanu kaznu te je njihovo nepoštovanje zasebno kazneno djelo. Povrh toga neke od sigurnosnih mjera koje su obvezatne kad se javljaju kao posebne obveze mogu se primijeniti samo uz pristanak osuđenika.⁶¹

(b) Iznimnost kratkotrajnih kazni zatvora

Poznato je da je primjena kratkotrajnih zatvorskih kazni povezana s različitim negativnim učincima: nemogućnost provedbe ozbiljnijeg programa preodgajanja, desocijalizacija i stigmatizacija primarnih delinkvenata, izlaganje negativnom utjecaju iskusnijih kriminalaca, opasnost od recidiva zbog gubitka straha od zatvora, gubitak zaposlenja, narušenje obiteljskih odnosa, a osim toga masovno izricanje kratkotrajnih kazni zatvora na kraju dovodi i do prenapučenosti zatvorskog sustava.⁶² S druge strane, pozitivni učinci uglavnom se svode na „šok-terapiju“, koja se smatra posebno učinkovitom kod prometnih delinkvenata.⁶³

Zakonodavac je zato u novom KZ-u predvidio da se kratkotrajne kazne zatvora izriču samo u iznimnim slučajevima. Prema čl. 45. st. 1. KZ, kaznu zatvora u trajanju do šest mjeseci sud može izreći „samo ako se može očekivati da se novčana kazna ili rad za opće dobro neće moći izvršiti ili ako se novčanom kaznom, radom za opće dobro ili uvjetnom osudom ne bi mogla postići svrha kažnjavanja“. Ova odredba uvedena je po uzoru na članak 41. švicarskog KZ, a slične su i odredbe § 47. njemačkog i § 37. austrijskog KZ. Ona praktično znači da ako sud izrekne kaznu kraću od 6 mjeseci, morat će dodatno obrazložiti zbog čega se nije odlučio za novčanu kaznu, rad za opće dobro ili uvjetnu osudu.

⁶⁰ Ako je počinitelju izrečena kazna zatvora od 5 ili više godina za namjerno kazneno djelo ili u trajanju od 2 ili više godina za namjerno kazneno djelo s obilježjem nasilja ili spolni delikt, pod uvjetom da je kazna u potpunosti izdržana, nad njime će se odmah po izlasku iz zatvora započeti provoditi zaštitni nadzor. Uzor za uvođenje ove mjere bio je § 68.f njemačkog Kaznenog zakona (*Führungsaufsicht*). Više o tome v. *Obrazloženje*, op. cit., str. 158.

⁶¹ Sličan sustav poznaje i francuski Kazneni zakon.

⁶² Više o tome u usp. *Novoselec*, Opći dio KP-a, op. cit., str. 401, i *Šeparović*, op. cit., str. 101-102.

⁶³ *Ibid.*, str. 102.

(c) Ublažavanje kazne u slučaju nagodbe državnog odvjetnika i okrivljenika

Jačanjem akuzatornih načela u našem kaznenom postupku pretpostavlja se da će u budućnosti biti sve više sporazuma između državnog odvjetnika i okrivljenika o krivnji i sankciji. Međutim, kako bi takve nagodbe zaživjele u punoj mjeri, potrebno je da se strankama omogući manevarski prostor u pregovaranju o sankciji. Okrivljenika će se motivirati na priznanje krivnje samo ako mu se ponudi blaža kazna od one koju bi mogao dobiti tijekom postupka. Kada toga ne bi bilo, u slučajevima stjecaja kaznenih djela postoji opasnost da bi prevladala praksa da državni odvjetnik primjenom odredbe čl. 521. st. 4. ZKP-a odustane od kaznenog progona za jedno ili više kaznenih djela bez obzira na to što postoji osnovana sumnja da su ona počinjena i na taj način ispuštanjem nekih točaka optužnice žrtvuje javni interes i interes oštećenika.⁶⁴ Suprotno tome, kao što *Damaška* ispravno konstatira, nagodbe koje se odnose na ublažavanje kazne ne dovode u pitanje racionalnu politiku kažnjavanja.⁶⁵

I dosad je u čl. 57. st. 3. KZ97 bila predviđena odredba za slučaj kada ublaženu kaznu predloži državni odvjetnik i okrivljenik se s njom složi. Međutim, granice ublažavanja i u tom su slučaju bile determinirane općim granicama o zakonskom ublažavanju. To znači da ako na strani okrivljenika već postoje razlozi za ublažavanje kazne (npr. kazneno djelo počinjeno je u prekoračenju nužne obrane te istodobno postoje naročito izražene olakotne okolnosti), nagodba s državnim odvjetnikom neće mu se posebno honorirati. Stoga se zakonodavac odlučio za dodatnu koncesiju okrivljenicima koji se nagode. Tako su prema novom čl. 49. st. 2. KZ granice ublažavanja kazne o kojoj se mogu sporazumjeti okrivljenik i državni odvjetnik upola manje od općih granica ublažavanja kazne. Ta odredba u konačnici bi trebala pridonijeti većoj primjeni alternativnih sankcija jer dodatno ublažene kazne otvaraju mogućnost primjene uvjetne osude i rada za opće dobro (uključujući i pripadajuće posebne obveze te zaštitni nadzor).

V. NOVČANA KAZNA: DOSLJEDNA PROVEDBA SUSTAVA DNEVNIH IZNOSA

Sustav dnevnih iznosa⁶⁶ (njem. *Tagessatzsystem*) najbolji je model određivanja novčane kazne koji trenutačno poznaje suvremeno kazneno pravo, jer se

⁶⁴ Usp. *Damaška*, Napomene o sporazumima u kaznenom postupku, HLJKPP 1/2004, str. 15.

⁶⁵ *Ibid.*

⁶⁶ O prednostima termina „dnevni iznos“ prema „dnevnom dohotku“ v. *Novoselec*, Sustav dani-novčana kazna i njegova primjena u hrvatskom kaznenom pravu, HPR, 6/2005., str. 84.

njime kazna prilagođuje imovinskim prilikama osuđenog pa jednako pogađa imućnog i siromašnog počinitelja, tj. oni podnose „jednaku žrtvu“ (njem. *Opfergleichheit*).⁶⁷ Stoga treba pozdraviti njegovo uvođenje u KZ97.

Međutim, u sudskoj praksi došlo je do iskrivljene primjene tog koncepta, a to je ponajprije posljedica loše zakonske regulative. Naime, zakonodavac je sudovima u čl. 51. st. 4. KZ97 kao iznimku ponudio „jednostavnije“ rješenje za određivanje kazne: da se novčane kazne izriču u prosječnim dnevnim dohoci u Republici Hrvatskoj, a sudovi su tu iznimku prihvatili kao dominantno pravilo.⁶⁸ Uzimanje u obzir prosječnog dnevnog dohotka negacija je te koncepcije jer se time onemogućuje određivanje visine novčane kazne prema individualnim imovinskim prilikama počinitelja, što je smisao sustava dnevnih iznosa. Time se počinitelja koji ne ostvaruje nikakav dohodak stavlja u teži položaj od onoga koji ostvaruje ispodprosječni dohodak, a s druge strane pogoduje imućnim počiniteljima.⁶⁹ Stoga je čl. 19. ukinute novele KZ97 iz 2003. (NN 111/03, 190/03) ponudio kvalitetno rješenje ovog problema, a novi KZ iznova ga je usvojio u čl. 42. Ono se sastoji u tome da se isključuje mogućnost da se raspravni sud koristi prosječnim dnevnim dohotkom, već visinu dnevnog iznosa utvrđuje na temelju imovinskih prilika počinitelja, pri čemu je dužan uzeti u obzir njegove prihode i imovinu te prosječne troškove nužne za uzdržavanje počinitelja i njegove obitelji (čl. 42. st. 4.).

Uzimanja u obzir i troškova vlastitog uzdržavanja počinitelja prihvatio se austrijski sustav gubitka (njem. *Einbußprinzip*).⁷⁰ S druge strane, bilo je prijedloga da se po uzoru na § 40. st. 2. njemačkog KZ-a unese odredba da se u dnevni iznos uračunavaju i prosječni dnevni neto dohoci koje je počinitelj mogao ostvariti („*Nettoeinkommen... das der Täter durchschnittlich an einem Tag... haben könnte*“).⁷¹ Riječ je o tzv. potencijalnom dohotku (njem. *potentielles Einkommen*).⁷² Umjesto toga, zakonodavac je unio „imovinu“ kao poseban kriterij utvrđivanja visine dnevnog iznosa, ali s istom svrhom kao u njemačkom pravu.⁷³ Taj kriterij polazi od toga da sustav ne treba pogodovati počiniteljima koji imaju imovinu od koje ne pokušavaju ostvariti prihod (nekretnine koje ne

⁶⁷ Usp. *Novoselec*, Sustav dani-novčana kazna..., op. cit., str. 81.

⁶⁸ Iz više istraživanja vidi se da se u preko 50% slučajeva izricanja novčane kazne primjenjuje prosječni dnevni dohodak (usp. *Svedrović M.*, Kriminalnopolitička opravdanost promjena kaznenih sankcija s osvrtnom na uvođenje doživotnog zatvora i na sustav izricanja kazne, HLJKPP, 2/2003., str. 389).

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Više o austrijskom sustavu, kao i o njemačkoj koncepciji neto dohotka (njem. *Nettoeinkommensprinzip*) vidi u: *Novoselec*, Sustav dani-novčana kazna..., op.cit., str. 82.-83.

⁷¹ *Maršavelski*, Neodređene ili određene vrijednosti u kaznenom pravu, HLJKPP 1/2009, str. 131-132.

⁷² Usp. *Häger*, StGB, Leipziger Kommentar, 12. izd., § 40., Berlin, 2006., rub. br. 49.

⁷³ Vidi *Obrazloženje*, op. cit., str. 138.

iznajmljuju, uštedevinu koju ne oplođuju kamatama). Takvi počinitelji imaju odakle platiti novčanu kaznu bez obzira na to što imaju minimalne prihode ili se njihovo postojanje ne može dokazati. Prema njemačkoj sudskoj praksi, taj potencijalni dohodak od neiskorištene imovine trebao bi se procjenjivati u iznosu od najmanje 3% vrijednosti godišnje.⁷⁴ Da naša sudska praksa ne bi različito tumačila iznos potencijalnog prihoda od imovine, može ga se vezati uz neki objektivni ekonomski faktor kao što je npr. eskontna stopa HNB.⁷⁵

Sustavu dnevnih iznosa ponekad se prigovara da je utvrđivanje dnevnih iznosa znatno opterećenje za sudove. Zbog toga je zakonodavac u čl. 42. st. 5. KZ, po uzoru na § 40. st. 3. njemačkog Kaznenog zakona, uveo mogućnost slobodne ocjene pri utvrđivanju počiniteljevih dnevnih iznosa ako bi pobliže utvrđivanje okolnosti važnih za utvrđivanje visine dnevnog iznosa “bilo povezano s nerazmjernim teškoćama”. Međutim, kada se podaci o prihodima i imovini građana Republike Hrvatske konačno u cijelosti povežu s osobnim identifikacijskim brojem, takvih prepreka više ne bi trebalo biti.

VI. ZAKLJUČAK

U članku smo nastojali prikazati na koji je način novi Kazneni zakon pokušao riješiti nedostatke u postojećem sustavu kazni. Prihvaćeno je načelo da nema kazne bez krivnje (*nulla poena sine culpa*) i osigurana je dosljedna implementacija dualističkog sustava kaznenopravnih sankcija, čime se postiže jasno razlikovanje između kazni i sigurnosnih mjera. Povećan je postojeći kaznenopravni okvir za počinitelje koji u stjecaju čine najteža kaznena djela sa 40 na 50 godina zatvora. Problem prenapučenosti zatvora i kaznionica u novom se Kaznenom zakonu nastoji sasjeci u korijenu: (a) širenjem primjene tzv. alternativnih sankcija (rad za opće dobro, uvjetna osuda, djelomična uvjetna osuda, posebne obveze, zaštitni nadzor, sigurnosne mjere), (b) propisivanjem iznimnosti kratkotrajnih kazni zatvora i (c) ublažavanjem kazne u slučaju nagodbe državnog odvjetnika i okrivljenika. Time se istodobno rješava i problem kratkotrajnih kazni zatvora koje imaju loši učinak, a često ne ostvaruju željene ciljeve kažnjavanja, te je proširena primjena rada za opće dobro i posebnih obveza koje pokazuju vrlo pozitivne rezultate. Na kraju je novim Kaznenim zakonom provedena i dosljedna primjena sustava dnevnih iznosa kod novčane kazne, čime se postiže visok stupanj individualizacija kazne te je smanjena potreba za izricanjem supletnog zatvora. To su samo neke od značajnijih promjena o kojima detaljnije govorimo u ovom članku.

⁷⁴ Usp. Häger, StGB, LK, op. cit., rub. br. 63.

⁷⁵ Više o tome Maršavelski, op. cit., str. 132.

Kako bi se ove reforme mogle uistinu provesti u praksi, nužno je izmijeniti ili donijeti odgovarajuće prateće propise. Pritom je od ključne važnosti da se odgovarajuće odredbe Zakona o kaznenom postupku, Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama, Zakona o izvršenju kazne zatvora i Zakona o probaciji usklade s novim Kaznenim zakonom. Prijašnja iskustva naučila su nas da je upravo nedostatak regulatorne usklađenosti bio glavni problem što se određeni zakoni nisu primjenjivali onako kako je to bilo zamišljeno. Osim toga nužno je donijeti čitav niz provedbenih propisa. U tom smislu i sam je Kazneni zakon u čl. 383. predvidio da u roku od 30 dana od njegova stupanja na snagu ministar nadležan za pravosuđe mora donijeti propise o postupku izricanja i provođenju uvjetnog otpusta (članak 59. do članak 63.), o izvršenju zaštitnog nadzora (članak 64.), o izvršenju sigurnosnih mjera (članak 65. do članak 76.), o kaznenoj evidenciji i načinu korištenja podataka iz te evidencije (članak 381. stavak 1. točka 1.), a ministar nadležan za zdravstvo popis terapijskih zajednica licenciranih za provođenje sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti (članak 69.) i popis pravnih ili fizičkih osoba licenciranih za provođenje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana (članak 70.). U proteklu godinu dana naznačena ministarstva intenzivno rade na donošenju tih propisa i nadamo se da će oni stupiti na snagu u predviđenom vremenskom roku.

Summary

REFORM OF THE SYSTEM OF PENALTIES UNDER THE NEW CRIMINAL CODE OF CROATIA

In this article, the authors analyse the significantly amended system of penalties under the provisions of the new Criminal Code of Croatia. The article begins with an analysis of the likely effects of the new formulation of the principle of culpability. Next, the authors discuss the models of criminal sanctions for offenders who have committed the most severe offences multiple times, among which the Croatian legislator has chosen the “prolonged” long-term imprisonment of 50 years. Special attention is given to the provisions of the new Criminal Code, which have the purpose of reducing the overcrowding of prisons, among which the discussion focuses on various alternative sanctions, the exceptional nature of short-term imprisonment as well as the limits in mitigating the punishment in the case of plea-bargaining. Finally, the authors analyse the theoretical and practical effects of the coherent implementation of the system of day-fine units.